

Üçüncü Dünya Ülkelerinde Verilen Kütüphane ve Enformasyon Hizmetlerinin Desteklenmesi*

Support to Library and Information Services in Third World Countries

Bo Kärre**

1950'li yılların başlarından beri var olan üçüncü dünya ülkelerinin gelişimi konusunda ilgili uluslararası işbirliği çalışmalarında temel alınan iki görüş bulunmaktadır: yoksulların günlük gereksinimlerinin karşılanması ve bu insanların yaşadıkları ülkelerde gerekli altyapının oluşturulması. Bu görüşler, yoksul insanların yaşadıkları ülkelerdeki yiyecek, temiz su, sağlık, eğitim ve iş olanakları sağlama çabalarının desteklenmesini ve yolların, demiryollarının, limanların, havayollarının, telekomünikasyon koşullarının, enerjinin ve daha pek çok şeyin oluşturulması, geliştirilmesi ve genişletilmesini öngörmektedir.

Büyüme, mevcut kaynakların dağılımının daha dengeli bir hale getirilmesi ve olası büyüme oranının belirlenebilmesi, öngörülen amaçlar arasında yer almaktadır. Politik ve ekonomik bağımsızlık, demokrasinin geliştirilmesi, doğal kaynakların korunarak kullanılması ve çevre koruma konuları, İskandinavya uluslarının programlarında yer alan gelişmekte olan ülkelerde gerçekleştirilmesi istenilen diğer amaçlardan bazılarıdır. Bütün bu amaçlara karşın, temel nitelikli metinlerde kültür konusuna çok az yer ayrılmıştır ve kütüphanelerden hemen hemen hiç söz edilmemektedir.

Gelişim için İşbirliğinde 'Verici' ve 'Alıcı' Taraflar

Açıklanması gereken ikinci nokta, kaynak sağlayan 'verici' ve 'alıcı' ülkeler arasındaki ilişki konusudur. Başlangıç yıllarında, planlama ve uygulama ko-

* Bo Kärre. "Support to library and information services in third world countries", *Scandinavian Public Library Quarterly* 1995, 28(3): 4-8. (Ocak 1996'da yapılan çeviri, derginin editörü ve yazarın izniyle yayımlanmaktadır).

** Bo Kärre. Eski, İsveç Uluslararası Gelişim Birimi (SIDA) Enformasyon Müdürü, Stockholm, İsveç.

nularının kaynak sağlama projeleri doğrultusunda gerçekleştirilmesi eğilimi vardı. Bizim kendi gelişimimiz için önemli olan hususların, yoksul ve gelişmekte olan ülkeler için de eşit derecede yararlı olduğu düşünülmekteydi. Bu konudaki yaklaşımlar 1970'li yıllarda değişmiştir. Öncelikli konu, gelişmekte olan ülkelerin kendi gelişimleriydi. Buna bağlı olarak, bu ülkelerin, program ve projelerin seçimi, planlanması ve uygulanmasında en fazla söz hakkına sahip olmaları gerekiyordu.. Zengin ülkelerin en önemli görevi, 'alıcı' durumundaki ülkelerin gereksinim ve arzularına uygun olarak "know-how", deneyim, insangücü ve araç-gereç gibi ek kaynakların sağlanmasını gerçekleştirmektir.

Doğal olarak, iki tarafın uzlaşması gerekmektedir ve taraflar arasında "ülke programlaması" şeklinde isimlendirilen ve çaba ve sorumlulukların paylaşımı şeklinde ifade edilen bir sistem çerçevesinde görüşmeler yapıldı. 'Alıcı' tarafın yaşamsal gereksinimler ve en geniş anlamıyla, altyapı oluşturma konuları üzerinde yoğunlaşma eğilimi daha belirgin görünmekteydi. 'Verici' tarafın üyeleri ise, kendi vatandaşlarının ve kendi Parlamento'larının özellikle üzerinde durduğu belli alanları ön plana çıkarma hakkına sahip olduklarını düşünüyorlardı. İsveç'te, meslek eğitimi, aile planlaması, çevre koruma, enerji, kadın-ve sonraları cinsiyet sorunları ve benzeri konular ön planda bulunmaktaydı. Bununla birlikte, 'verici' durumundaki ülkeler, program dışında, seçilmiş ülkelerle anlaşarak, bu alanlarda kendi daimi partnerleri dışında diğer ülkeleri kapsayan "özel programlar" oluşturmuşlardır. Aşağıda da açıklandığı gibi, "kültür" konusunun öncelikli konular listesine girebilmesi ve bu konuda bir "özel program" hazırlanması, çok uzun zaman almıştır.

Kütüphane Derneklerinin Rolü

Üçüncü olarak, herşeye karşın kütüphanelerin, yavaş da olsa, İskandinavya gelişim işbirliği programlarına dahil edilmesi konusunda sağlanan başarıda, ilgili ülkelerin ulusal kütüphane derneklerinin coşkulu girişimlerinin ve sürekli baskılarının küçümsenmeyecek bir payı olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bu derneklerle gelişim büroları arasında İskandinavya ülkeleri kapsamındaki üçüncü dünya ülkeleri için, enformasyon alanında kendi yerel bölgelerinde 'doğal enformasyon ve dokümantasyon merkezi' görevini üstlenen halk kütüphaneleri ile ilgili çalışmalar konusunda bir işbirliği başlatılmıştır. Bu işbirliği, üçüncü dünya ülkelerindeki kütüphanelerle ilgili projelerin sürdürülmesini sağlamıştır. Böyle bir projenin başlatılması, çoğu zaman, bir

kütüphane derneği tarafından üstlenilmiştir, ancak proje için gerekli fonların sağlanması görevi, farklı oranlarda, dernek ve ilgili gelişim büroları tarafından paylaşılmıştır.

İskandinav İşbirliği

Dördüncü ve son nokta, sadece İskandinavya ülkelerini kapsamaktadır. Kuzey ülkeleri, kendi gelişim programlarının hacim ve niteliğine, ve işbirliği içinde buldukları partnerlerine karşı gösterdikleri uluslararası düzeyde uyumlarına bağlı olarak, üçüncü dünya ülkelerinin saygısını kazanmışlardır. Kuzey ülkeleri, kendi aralarında da yakın bir işbirliği içinde bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler ailesi içinde yer alan çeşitli kurum ve kuruluşlar aracılığıyla yürütülen “çok yönlü” işbirliği içinde tek vücut olarak bütünleşmiş, seslerini ve oylarını birleştirmiş ve Kuzey ülkelerinin sorumluluğunu üstlenmiş olan tüm ulusların toplam katkılarının en yüksek oranda gerçekleşmesini sağlamışlardır.

İskandinavya gelişim işbirliği büroları-DANIDA, FINNIDA, NORAD ve SIDA*, seçilmiş ülkelerle aralarındaki direkt ve ikili işbirliği çalışmalarında da, birbirleriyle olan yakın ilişkilerini sürdürmüşlerdir. 1960’lı yıllardan bir örnek olarak, “Darü’s Selam” dışında Kibaha’da gerçekleştirilen, bir ortaokul kütüphanesi ile eğitim, sağlık ve tarımı içine alan” İskandinavya Tanganyika Projesi” gösterilebilir. Bu projeyi Doğu Afrika’daki diğer müşterek projeler izlemiştir. Bununla birlikte, bu tür girişimlerin çok yoğun ve karmaşık olmaları nedeniyle, yürütülmelerinin zor olduğu ortaya çıkmıştır. Buna karşın, İskandinavya ülkeleri arasındaki işbirliği, zaman içersinde, öncelikli olarak politikaların koordinasyonu üzerinde çalışan resmi kuruluş görevlilerinden, uzmanlık gerektiren muhtelif etkinliklerden sorumlu görevlilere kadar uzanan geniş bir çerçevede gerçekleştirilen düzenli müzakereler şeklini almıştır. Örneğin, İskandinav ülkelerinde bulunan bürolar arasında kültürel işbirliğinden sorumlu olanlar, deneyimlerini paylaşmak, politikalarını-

* SIDA : İsveç Uluslararası Gelişim Birimi. 1 Temmuz 1995 tarihinden beri SIDA ve İsveç’te bulunan diğer dört resmi gelişim bürosu (BITS, SAREC, SwedCorp ve Sandö U-center) Sida (İsveç Gelişim İşbirliği Bürosu) adı altında, tek bir büro olarak birleştirilmiştir.

NORAD : Norveç Gelişim İşbirliği Bürosu.

DANIDA : Danimarka Uluslararası Gelişim Danışmanlığı (1991 yılına kadar Büro adı altında çalışmıştır).

FINNIDA : Finlandiya Uluslararası Gelişim Bürosu

la ilgili sorunları tartışmak ve projelerin finansal paylaşımlarını gerçekleştirmek üzere düzenli olarak biraraya gelmektedirler.

Kütüphanelerin, zamanla nasıl İskandinav gelişim işbirliğinin bir parçası haline geldiklerini daha somut olarak ortaya koyabilmek için , yazarın bizzat kendi kişisel deneyimleri ve bilgisine bağlı olarak, İsveç örneğiyle işe başlaması, en doğru seçenek olacaktır. İsveç öyküsü , genelde, diğer İskandinavya ülkelerine uygulanabilir özellikler taşımaktadır.

İsveç

Ülke Programları Kapsamındaki Kütüphaneler

Kütüphaneler, ilk kez, İsveç ile 'alıcı' ülkeler arasında kabul gören ülke programlarında, "eğitim" başlığı altında yer almıştır. BOSTWANA, eğitim sistemlerinin gelişimine kütüphanelerin sağladığı katkıyı kabul eden ilk partner olmuştur. Bostwana, 1970'li yılların başlarında, İsveç kaynaklarının, sınıfların, okul araç-gereçlerinin ve öğretmen lojmanlarının yapılandırılmasında olduğu kadar, kırsal kesim kütüphanelerinin ve ilkokullara kitap kutusu hizmetlerinin oluşturulmasında da kullanılmasını önermiştir. Yirmi köyde, kırsal kesim nüfusuna okuma malzemesi sağlamak üzere, "köy okuma odaları" inşa edilmiştir. Aynı yıllarda , SIDA, TANZANYA Hükümeti'nin ülke çapında kurmuş olduğu ve her birinde ortalama 400 kitap bulunan yaklaşık 3170 kırsal kesim kütüphanesine destek vermeye başlamıştır. SIDA, bu kütüphanelere önce kitap sağlamış ve daha sonra da, çoğaltma ve baskı işlerinde kullanılmak üzere kağıt satın alınabilmesi için fon oluşturmuştur.

SIDA, eğitim ve eğitim sonrası kampanyaları desteği kapsamında Etiopya'da okuma odalarının inşa edilmesine de katkıda bulunmuştur. GUİNEA-BISSAU'da ilkokul öğretmenleri için küçük bir danışma kütüphanesinin kurulmasını da finanse etmiş olan SIDA, ayrıca, 1991 yılından beri, MOZAMBİK'teki ortaokullar için kitap kutularının oluşturulmasına da yardımcı olmaktadır.

Bundan başka, uzun yıllar sonra bir başka partner ülke, "kültürü", İsveç'le yaptığı gelişim işbirliğinin bir parçası; ve "kütüphaneleri" de, kültürün bir altbaşlığı olarak kabul etmiştir. Bu olayın 1987/88 yılında gerçekleştirildiği söz konusu ülke, İsveç'in gelişim konusunda en geri kalmış partnerlerinden biri olan NİKARAGUA'dır. İsveç Nikaragua kütüphane işbirliğinin başarı öyküsü, derginin bu sayısındaki bir başka makalede (Andesson ve Sammer, 1995) ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Hükümet ile bu konuda işbir-

liği yapma çalışmalarının temelini, ilk 2 ya da 3 yıl içerisinde UNESCO, Ulusal İsveç UNESCO Komitesi (Swedish National Commission for UNESCO), SIDA, İsveç Kütüphane Derneği ve birkaç ilgili şahsın işbirliğiyle gerçekleştirilmiş olan, az sayıda ve küçük çaplı İsveç-Nikaragua kütüphane projesi oluşturmuştur.

1994 ve 1995 yıllarında VIETNAM ve LAOS'da ulusal bütçelerden kültürel faaliyetlere tahsis edilen fonların küçük bir bölümü, kütüphane projelerinin gerçekleştirilmesi için kullanılmıştır.

Kültür kapsamında “özel bir program “ olarak kütüphaneler ve “Kültürel” sözcüğü, SIDA'nın kural ve yönergeleri kapsamında yalnız, üçüncü dünya ülkelerindeki “iktisadi, sosyal, politik ve kültürel” durumla ilgili İsveç için bilgi sağlamak şeklinde yapılan, enformasyon görevi tanımında yer almıştır. Üçüncü dünya partnerlerinden birinin kültürüne ilişkin enformasyon, en iyi o partner ülkenin kültür emekçileri, aktörleri, dansçıları, müzisyenleri, yazarları, sanatçıları belki de müze görevlileri ve kütüphanecileri tarafından aktarılabilirdi. SIDA, yavaş yavaş, üçüncü dünya ülkelerinin bu kültürel temsilcilerin, İsveç'i ziyaretlerinin gerçekleşmesini sağlamaya başlamıştır. Bunun aksinin gerçekleşmesi durumunda, kültür konusunun SIDA dünyasına girmesi mümkün olamazdı.

Bu konuda ancak 1970'li yılların sonlarına doğru bir değişim gerçekleşebildi. Gelişimle ilgili yardımlaşmaya 'verici' den 'alıcı' ya doğru yönlendirilen tek yönlü bir süreç olarak değil de, her iki tarafın yararına karşılıklı bir işbirliği programı olarak bakıldığında, kültür konusunun gelişmekte olan ülkelerin zengin ve sanayileşmiş ülkelere pek çok şey aktarabileceği bir alan olduğu açıkça görünmekteydi. Kültürel alış-veriş düzenlemelerinin gerçekleştirilmesi çabaları, gelişmekte olan ülkelerin bu alış-veriş sürecine katılım bedellerinin karşılanması konusunda olduğu kadar, ülkelerinin kültürel etkinliklerini harekete geçirmeleri konusunda da yardıma gereksinimleri olduğunu ortaya koymuştur. 1980 yılına doğru, İsveç Enstitüsü'ne (Swedish Institute) hükümet tarafından üçüncü dünya ile kültürel alış-verişin gerçekleştirilmesi amaçlı özel fonlar ayrıldığı gibi, SIDA'ya “özel program”larından biri olarak üçüncü dünya ülkelerindeki kültürel etkinliklere verdiği desteği arttırabilmesi konusunda da yetki verilmiştir.

1988 yılında, iki program “kültürel işbirliği” adı altında birleştirilmiştir. SIDA'ya program bütünlüğü içinde tam sorumluluk verilmiş, ancak kültürel alış-veriş konusunda aracılık yapma görevi, İsveç Enstitüsü'nün sorumluluğuna bırakılmıştır (Sandell, 1995: 34).

Tutarlı bir kültürel işbirliği stratejisi, 1980'li yıllarda yavaş yavaş ve aşamalı olarak geliştirildi ve 1994 yılında yalnız SIDA tarafından kesin ve

açık bir şekilde kavuşturulan bu strateji, 1995 yılında yayınlandı (SIDA, 1995: 15). İlk paragrafta şu ifade yer almaktaydı: “SIDA’nın kültürel gelişim stratejisi, özellikle tiyatro, dans, müzik, edebiyat, el sanatları ... gibi alanlarda, sanatsal yaratıcılığı hedeflemektedir. Kültürel gelişim işbirliği, müze, kütüphane ve koruma programlarının desteklenmesini de kapsamaktadır”

Bu stratejinin, “*İlgili kültürel alanda belli amaçlar*” başlıklı, daha sonraki bir başka bölümünde, edebiyat konusunda verilecek destek şu şekilde belirlenmiştir:

‘Sözcükler-Kitaplar-Demokrasi’ adlı SIDA projesi, edebiyat alanında bütünlük içeren bir bakış açısı yaratma girişimi örneklerinden biridir. Amaç, okur-yazar ve okuyan bir çevre oluşturmak, bunun sürekliliğini sağlamak ve ifade özgürlüğünü korumaktır. Bütün bunların gerçekleşmesi için, kitap, gazete, dergi ve benzeri malzemeye ulaşımın sağlanması gerekmektedir. Gelişim işbirliği, sözlü öykü anlatımı geleneğinin belgelenmesini, yazarların oluşturduğu teşkilatları, bağımsız yerli yayıncılığı, basım endüstrisini, dağıtım kanallarını, kütüphaneleri ve daha pek çok şeyi-bunların tümü bir zincirin halkalarını oluşturmaktadır-güçlendirecektir.

Yalnız SIDA’nın değil, diğer İskandinavya Büroları’nın da, ABC Afrika Kitap Ortaklığı (African Books Collective ABC), Uluslararası Kitap Yardımı (Book Aid International) ve Afrika’lı Yayıncılar Ağı (African Publishers Network) gibi kuruluşlara verdikleri destek, bu bağlam kapsamında kabul edilmelidir (Sandell, 1995:34).

1987 ve 1988 yıllarında İsveç Kütüphane Derneği, üçüncü dünya kütüphanecilerinin Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kuruluşları Federasyonu, IFLA, çatısı altında eğitilmelerini teşvik etme çabalarının sürdürülmesi için, SIDA aracılığıyla daha tutarlı bir İsveç ve İskandinav desteğinin oluşturulmasını gündeme getirmiştir. Burada, IFLA’nın Ağustos 1990 tarihinde Stockholm’de düzenlenecek Dünya Kongresi’nde kesin bir karara varabilmesini sağlayabilecek gerekli zeminin hazırlanması amaçlanmıştır (SIDA, 1995:15). Tartışmalar, ilk olarak, İskandinavya ülkeleri kapsamında başlatılmıştır, ancak başarı sağlanamamış ve daha sonra yalnız İsveç Kütüphane Derneği ve SIDA arasında sürdürülmüştür. SIDA tarafından iki somut ölçü belirlenmiştir. SIDA, belirlenen bu ölçülere bağlı olarak, öncelikle, kendi özel kültürel işbirliği programı içinde, Kongre’den hemen önce, katılımcıların Kongre’de yer almalarını sağlamak üzere, 25 farklı üçüncü dünya ülkelerinden gelen kütüphaneciler için bir ön-seminer düzenlenmesini finanse etmiştir. İkinci olarak, İsveç Kütüphane Derneği, yine SIDA’nın oluşturduğu fonla, Üçüncü Dünyada Kütüphaneciliğin Gelişimi (Advancement of Librarianship in the Third World, ALP) adlı IFLA projesi (Bergdahl, 1995: 9) için bir

Kuzey Avrupa ülkesinde, bir “odak nokta” oluşturma olasılığı üzerine bir çalışma başlatmıştır. İsveç Kütüphane Derneği tarafından sunulan bu plan, “Dünya Kongre” sinde benimsenmiştir.

SAREC ve Kütüphaneler

Bu makale, özellikle *Public Library Quarterly*' de yer alan halk kütüphanelerine yapılan yardımı konu almakla birlikte, ‘Gelişmekte Olan Ülkelerle İşbirliği İsveç Araştırma Bürosu, SAREC’ (Swedish Agency for Research Cooperation with Developing Countries, SAREC) aracılığıyla araştırma kütüphanelerine verilen destekten söz etmek de yerinde olacaktır. Bu destek, herhangi bir İsveç kuruluşunun üçüncü dünyadaki kütüphane gelişimine verdiği destekler içinde en geniş kapsamlı olanıdır. SAREC, kurulmasını izleyen ilk on yıl içerisinde (1975-1985) kişisel araştırma projelerini destekleme çalışmalarını kapsamında bilimsel yayınlar, süreli yayınlar ve kitapların sağlanmasını üstlenmiştir ancak, üniversite kütüphanelerini desteklemek için belli bir program oluşturulmamıştır. Bundan başka, temel metinler ve yönergelerde özel olarak kütüphanelerden ‘yardım alıcı’lar olarak bahsedilmemiştir. Edinilen deneyimler, 1980’li yılların ortalarında bir değişimin gerçekleşmesine olanak tanımıştır. Bazı üniversite kütüphanelerinin araştırma altyapısını güçlendirme konusu, kendi içinde bir amaç olarak kabul edilmiştir ve bir SAREC Üniversite Kütüphanelerini Destekleme Programı oluşturulmuştur. Yeni program TANZANYA’da başlatılmıştır ve kısa süre sonra MOZAMBIK’te ve 1988 yılında da ETİOPYA’da uygulamaya konulmuştur. On yıl kadar önce VIETNAM, SRİ LANKA ve NİKARAGUA’da uygulanmaya başlanan programların benzerleri bugün Afrika’da ERİTREA ve ZİMBABVE’de de uygulanmaktadır. Bu programlar kapsamında, bilimsel dergi ve kitaplardan başka, bilgisayar donanım ve yazılımlarının sağlanması, kütüphane personelinin eğitimi ve ulusal yayıncılığın desteklenmesi de yer almaktadır.

Norveç

Norveç, kendi gelişim işbirliği içinde kütüphane sektörüne yönelen ilk ülkedir. NORAD, 1969 yılından itibaren, kütüphanecileri “Gönüllü Hizmetler”e katılmaya davet etmiş ve bu gönüllüleri, Doğu Afrika’daki çeşitli partner ülkelere yerleştirmiştir. 1969 ve 1991 yılları arasında Norveç’ten 20 kütüphaneci, TANZANYA, KENYA, UGANDA ve diğer ülkelerdeki özel kütüphane-

lerde ve halk kütüphanelerinde görev almışlardır. (İsveç'te kütüphaneciler aynı olumlu yaklaşımın uygulanması için SIDA'ya başvuruda bulundularsa da, çok olumlu sonuçlar almaları mümkün olmamıştır).

NORAD, ülke programları dışında, kültür için özel bir fon oluşturmak üzere kurulan ilk İskandinavya Bürosu olmuştur. Bu program, 1980'lerin ilk yıllarından başlayarak hızlandırılmıştır. Son birkaç yıldır kültür fonlarında dikkat çekici bir artış yaşanmaktadır. Günümüzde, kültür olgusunun, Norveç'in gelişim işbirliğinin önemli bir parçası olarak kabul edilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu gelişim işbirliği, kültürel programlar veya projeler için diğer kaynakların kullanımının gerektiği zamanlarda danışman görevini de üstlenen Kültürel İşbirliği Bölümü (Division for Cultural Co-operation) tarafından yönetilmektedir.

1992 yılında benimsenen NORAD kültürel işbirliği stratejisi, üç temel nokta üzerine kurulmuştur:

- *Kültürel Kimlik:* Toplumdaki ortak kültürel kökler ve değerlerin göz önüne alınması, ulusal birliğin kurulmasına yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, ulusal kültür mirasının korunması, NORAD'ın kültürel konulardaki yardımının önemli bir parçasını oluşturmaktadır.
- *Kültürel Etkinlikler:* Kültürel programda en çok şarkı, dans, tiyatro, görsel sanatlar v.b. ile örneklendirilebilecek "yaşayan kültür" olgusu üzerinde durulmaktadır.
- *Kültürel Alış-Veriş:* Norveç ve partner ülkelerdeki kültürel topluluklar arasında gerçekleştirilen toplantılar, hoşgörü ve saygı konularında olumlu etkiler yaratmıştır.

Kütüphanelerin desteklenmesinin "kültürel kimlik" bağlamı kapsamında kabul edilmesi gerekmektedir. Buna bir örnek olarak, her yıl, İskenderiye'deki Mısır Ulusal Kütüphanesi'ne verilen 8 milyon Norveç Kronu tutarındaki destek gösterilebilir. NORAD'ın desteklediği ikinci geniş-ölçekli kütüphane projesi, 1990 yılında ZİMBABVE'de kurulan ve resmi bir kuruluş olmayan, kırsal kesim kütüphaneleri ve Kaynakları Geliştirme Programıdır. Bu program, değişik bir nitelik taşımaktadır. Programın amacı, kırsal bölgelerin gelişimi ve ilgili ve uygun yayınları sağlayan yerel-tabanlı kütüphanelerin kurulmasıyla kırsal kesim insanının yaşam kalitesinin iyileştirilmesidir. Bu program dahilinde, şu ana kadar, 42 kırsal kesim kütüphanesinin kuruluşu desteklenmiştir. NORAD'ın desteği, projenin yönetilmesi için kullanılmaktadır.

Danimarka

DANIDA, kendi ülke programları kapsamında, özellikle insan hakları, çevre ve kadın sorunları gibi diğer alanlardaki projelerin bir parçası olarak küçük dokümantasyon merkezlerinin ya da kütüphanelerin kurulmasını desteklemektedir. DANIDA'nın eğitim program ve projelerinde, kütüphanelerin desteklenmesine artan oranda yer verilmektedir. Geçen yılın örnekleri arasında, ZİMBABVE'de ilkokul kütüphanelerinin kurulması için verilen destek ve TANZANYA'da desteklenen ve çocuk kitaplarının kütüphane ve okullara dağıtımını da kapsayan bir çocuk kitapları projesi yer almaktadır.

1980'li yılların ortalarından itibaren, kültürün yavaş yavaş bir gelişim işbirliği alanı olarak varlık göstermesi, Danimarka'daki üçüncü dünya konularıyla ilgili enformasyon etkinlikleriyle yakından ilişkilidir. Şu anda, kültürel yatırım payının 2/3'ü Danimarka'daki üçüncü dünya etkinlikleri arta kalan 1/3'lük pay ise gelişmekte olan ülkelerdeki, ABC, APNET ve Intra-African Book Support Scheme gibi yayınlarla ilgili projelerin desteklenmesi gibi etkinlikler için kullanılmaktadır (Sandell, 1995: 34).

DANIDA, özellikle üçüncü dünyadaki araştırma kütüphaneleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. DANIDA, Enreca programı çerçevesinde, araştırma kuruluşlarına bağlı birkaç kütüphaneyi ve bu kütüphanelere kitap ve süreli yayın satın alınmasını desteklemektedir. DANIDA, aynı zamanda, Uluslararası Dokümantasyon Federasyonu'nun (Fédération International de Documentation, FID) Kopenhag'daki Öğretim ve Eğitim Değişim Merkezi'ni de (Clearing House for Education and Training) finanse etmektedir.

Finlandiya

Finlandiya'nın kütüphane işbirliği konusunda sahip olduğu deneyimler Lah-ti (1995)'nin makalesinde daha ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Burada konuyla ilgili birkaç küçük nokta açıklanacaktır. İlk ikili gelişim işbirliği projeleri 1970'li yıllarda, daha sonra FINNIDA adını alan kuruluş tarafından başlatılmıştır. Eğitim konusunun özellikle önemli olduğu kabul edilmiş ancak sonraları, eğitimle ilgili projelere ayrılan fonların yetersiz olduğu anlaşılmıştır. Stratejilerde kültür konusuna özel olarak değinilmediği gibi kütüphanelerden de çok az bahsedilmiştir.

Bununla birlikte, Fin kütüphanecilerine, Afrika'daki belirli bölgelerde de görev yapabilme olanakları sağlanmıştır. Kütüphanecilerden ikisi TANZANYA'ya, üçü ZAMBIA'ya ve ikisi de hükümetin sağladığı fonlarla KEN-

YA'ya gönderilmiştir. Bu kişilere, Tanzanya ve Zambiya'da ulusal kütüphane enstitülerinde görev verilmiştir. Kenya'da ise Yardımcı Kütüphane Elemanları kursunda öğretmenlik yapmışlardır.

1980'li yıllarda Fin Kütüphane Derneği, daha sonra FINNIDA tarafından da desteklenen iki temel girişim belirlemiştir. 1985 yılından itibaren ANC'nin Tanzanyada'ki eğitim merkezi olan Solomon Mahlangu Freedom College Kütüphanesi-SOMAFSCO ile ilişkiler başlatılmıştır. Finli uzmanlar, ANC (the South African Liberation Movement-Güney Afrika Liberalleşme Hareketi) üyelerinin eğitimi ve kütüphanesi için gerekli malzemeleri proje kapsamına almıştır. Bu proje, 1992/93 yıllarında, GÜNEY AFRİKA'daki Fort Hare Üniversitesi'nde Güney Afrika Liberalleşme hareketleri konulu arşivlerin oluşturulmasıyla sürdürülmüştür. İkinci girişim, NAMİBIA'lı mültecilere Viitakivi Folk Academy ve Tampere Üniversitesi'nde 1985-92 yılları arasında kütüphanecilik mesleği konusunda eğitim verilmesini kapsamaktaydı.

1990 yılında FINNIDA'nın ZAMBIA'da eğitim konulu sektör programı, üniversite kütüphaneleri ve diğer öğretim kurumlarına kitap ve araç-gereç alımı konusu üzerine hazırlanmıştır. 1992 yılından itibaren IFLA'nın ALP programları dahilindeki çeşitli kütüphane projelerine de fonlar ayrılmıştır. Son yıllarda gelişim işbirliğine ayrılan fonlarla ilgili yapılan kesintiler, FINNIDA'nın önemlilik derecesi daha alt sıralarda yer alan kütüphane alanlarındaki herhangi bir geniş-ölçekli yeni etkinliğe katılımını zorlaştırmıştır.

Çev. Neslihan Uraz

İ.Ü. Ed. Fak. Kütüphanecilik Bölümü

Kaynakça

- Andersson, Britt-Mari ve Lars-Erik Sanner. (1995). "Cultural support on Central America and Cuba", *Scandinavian Public Library Quarterly* 28 (3): 13-15.
- Bergdahl, Brigitta. (1995). "The Nordic engagement in 'ALP' IFLA's third world programme", *Scandinavian Public Library Quarterly* 28 (3): 9-12.
- Lahti, Marjatta. (1995). "Finland's development co-operation-the library perspective", *Scandinavian Public Library Quarterly* (28) 3: 24-29.
- Sandell, Birgitta. (1995). "A select catalogue of LIS projects" *Scandinavian Public Library Quarterly* 28 (3): 34-35.
- SIDA (1995). *The Role of Culture in Development*. SIDA.